

Proiect cofinanțat din Programul Operațional Capital Uman 2014-2020
Axa prioritară 6: *Educație și competențe*
Prioritatea de investiții: 10.i
Obiective specifice: 6.4, 6.6
Titlu proiect: *“Acces la programe de educație și formare profesională pentru tinerii și adulții din județul Dolj care au părăsit timpuriu școala (I)”*
Cod SMIS 2014+: 135711

Poezia populară

Alecu Russo

Activități de tip „A doua șansă – învățământ secundar inferior”

Modulul II: Cuvântul și textul

Expert curriculum limba română: Prof. Alina Felicia DUMITRU

Număr de ore: 5 ore TC

I

Datinile, poveștile, muzica și poezia sunt arhivele popoarelor. Cu ele se poate oricând reconstitui trecutul întunecat.

Din studiul lor ne vom lămuri despre originea limbii noastre, de nașterea naționalității române, de plecările naturii cu care este înzestrat poporul, și de luptele ce le-au susținut coloniile romane pân-a nu se prefacă în locuitorii de astăzi ai vechii Dacii.

Între diferitele neamuri răspândite pe malurile Dunării, nici unul nu are, ca neamul românesc, o poezie populară atât de originală, atât de variată, atât de frumoasă și atât de strâns unită cu suvenirele antichității.

Născut din sânge meridional, strămutat de sub un soare fierbinte într-o țară nouă, neamul român a păstrat o închipuire fecundă, vie, grațioasă, o agerime de spirit, care se traduce în mii de cugetări fine și înțelepte, o simțire adâncă de dragoste pentru natură și o limbă armonioasă, care exprimă cu gingășie și totodată cu energie toate aspirările sufletului, toate iscodirile minții.

Să luăm de exemplu aceste versuri dintr-o baladă:

*Viața omului
Floarea câmpului!
Câte flori p-acest pământ
Toate se duc la mormânt;
Însă floarea lacului
Stă la ușa raiului
De judecă florile
Ce-au făcut miroasele!*

Mult am cerceta în literaturile cele mai înaintate și în operele poezilor celor mai eminenti, fără a găsi o idee atât de minunată și așa de frumos zisă. O asemenea idee este rezumatul cuminției omenești, relevarea simțului de nemurire, exprimat prin glasul poporului. *Vox populi, vox dei!*

II

Poezia populară este întâia fază a civilizației unui neam ce se trezește la lumina vieții, iar când acest neam cade din vechea sa civilizație, poezia populară devine *paladium* al limbii și al obiceiurilor strămoșești. Pentru noi ea este și o fază și un paladium.

De vom deschide pe Virgil și pe Ovid, ne vom găsi, pot zice, acasă la noi. Virgil, istoricul didactic și poetic al vieții agricole, autorul *Georgicelor*, descrie însăși viața câmpenească a românilor de astăzi. Ovid este izvorul credințelor mitologice ce sunt răspândite între noi prin povești și tradiții. În ele găsim, ca și în gura poporului nostru, fete și flăcăi schimbați în brazi, în păuni, în dafini, dobitoace care grăiesc, păsări măiestre etc., etc.

Pe lângă acești doi creatori de poezie antică s-a adăugit un al treilea poet, *păstorul* câmpiilor și al munților noștri, care a produs cea mai frumoasă epopee păstorească din lume: *Miorița*. Însuși Virgil și Ovid s-ar fi mândrit, cu drept cuvânt, dacă ar fi compus această minune poetică.

III

Poporul e un mare neolog, când îi face trebuință; el răstoarnă sistemele învățaților, când ele nu sunt întemeiate pe logică, și își formează o limbă curată, expresivă, armonioasă, căci îi place armonia. El cată a cuprinde în puține cuvinte o lume de idei, fiind *vorba lungă sărăcia omului*, adică sărăcia gândului; prin urmare, tocmai în forma frazelor lui descoperim rudirea limbii noastre cu limba latină.

Poporul împarte poeziile sale în *cântece bătrânești*, în *cântece de frunză*, în *doine* și *hore*.

Cele mai multe balade ce le avem datează de la secolii XVI, XVII și XVIII, precum: *Toma Alimoș*, *Gruia Grozovan*, *Codreanul*, *Ghimciu*, *Novac* etc.

Societatea de pe atunci era războinică: toți oamenii erau înarmați și în picioare, toate ideile pornite spre luptă cu dușmanii țării. Principatele noastre de-abia știau că au tractate cu țările vecine: lovirile erau zilnice când cu leșii, când cu ungurii, când cu tătarii, când cu turcii și, ce e mai trist, când chiar cu românii!

Arăturile se făceau cu o mână pe coarnele plugului și cu una pe pală, căci tătarul sta la pândă în marginea țării. Când tătarul prăda în țară, românul găsea cu drept să-și întoarcă paguba cu dobândă; așa el era mai mult prin Bugeac decât pe-acasă.

Cântecele bătrânești adevăresc cronicile, însă cântecele au un ce care te mișcă până-n suflet; nu poți sta în neumire, când auzi pre Gruia Grozovan zicând:

*Alei! tu, Ghirai bătrân,
Lasă cel hamger la sân
Că eu sunt pui de român
Și nu-mi pasă de păgân!*

Nu poți să nu admiri calul lui Codrean, care când fugea: *văile se limpezea!*

Nu poți să stai nesimțitor în auzul armoniei limbii poporului, când Toma Alimoș zice murgului său:

*Așterne-te drumului
Ca și iarba câmpului
La suflarea vântului!*

Frumoase timpuri de vitejie au fost acelea unde românul intra în doi ca în doisprezece și unde hanul tătarilor trimitea *jalobă* către domnii Moldovei, cu rugămintea ca să poruncească Grozovenilor de pe atunci de *a nu le mai opri calea, când se întorceau cu pradă din Țara Leșească!*

Însă roata norocului se întoarce! Starea Principatelor se schimbă; neatârnamarea lor piere; poporul suferă, vitejia lui amorțește și trece de la gloate la cete, de la cete la indivizi, și prin urmare baladele strămoșești sunt înlocuite prin *cântece de frunză*, cântece hoștești.

IV

Poezia populară este nu numai expresia cea mai vie a caracterului național, dar ea aruncă și o lumină asupra comerțului din timpurile trecute:

*Măiculița tot mă-ntreabă,
Care muncă mi-i mai dragă?
Un cal bun de călărie
Și arme de Veneție.*

Nici Miron, nici Neculce, nici Ureche în cronicile lor nu pomenesc de comerțul venețianilor și al genovezilor cu țările noastre; însă cântecul popular îndeplinește acea lacună cu două cuvinte.

El asemenea arată dragostea nemărginită a românului pentru frumusețile naturii, ca o moștenire virgiliană:

*Primăvară, muma noastră,
Ia zăpada de pe coastă,
Iarba verde să mai crească,
Sufletu-mi să-mi răcorească;
Să-mi aud cerul tunând,
Să mai văd turme păscând! etc.*

Este dar de nevoie a mai analiza simțirea exprimată în aceste rânduri și poetica lor frumoasă?

Este oare vreo introducere mai minunată în literatura modernă, un tablou mai homeric decât această strofă care începe un vechi cântec haiducesc?

*Sub poale de codru verde
O zare de foc se vede,
Și-mprejurul focului
Stau haiducii codrului!... etc.*

Este mai simplă, mai colorată, mai frumoasă descriere decât aceasta din Balada *Badiului*?

*Pe luciul Dunării,
La scursurile Gârlei,
La cotitura mării
Ion, mări, că mi-și venea...
Un caic lung, șinuit,
Pe dinăuntru poleit,
Cu postav verde-nvelit,
Și-n caic ședea lungit
Tăietorul frâncilor,
Măcelarul turcilor!... etc.*

Poezia populară se mai deosebește și prin o cunoștință psihologică, care denotă spiritul observator al poporului.

De voiește să arate cochetăria femeiască, cântecul zice:

*Puica trece și zâmbește
Și-a mă zări nu voiește... etc.*

În balada *Păunașul codrului*, femeia privind lupta pe moarte a doi voinici, care o iubesc, zice cu mândrie:

*Din doi care-a birui
Eu cu dânsul m-oi iubi,
Bărbățul voios mi-a fi... etc.*

La notițele prețioase despre relațiile (referințele) noastre politice și comerciale, poezia populară mai adaugă o largă prescriere de starea morală, de obiceiurile vieții intime și de organizarea socială a Principatelor: prin urmare, poezia populară trebuie să fie obiectul studiilor noastre serioase, dacă vrem să aflăm cine am fost și cine suntem.

V

Albia literaturii noastre e atât de îngustă, că, de aș zice că mai nici o scriere nouă nu posedă condițiile unei scrieri nemuritoare, aș zice un adevăr supărător pentru tagma literaților, și adevărul, de când lumea, umblă cu capul spart, însă mărturisesc că, privind babilonia limbistică din zilele noastre, mă îngrijesc pentru viitorul nostru literar și mă mângâi numai cu credința că acest viitor își va găsi loc de scăpare în poezia populară!

Îmi închipuiesc că sunt un străin sosit în Moldova sau în Valahia, cu dorința de a studia istoria, datinile, natura și geniul neamului românesc. Cumpăr o bibliotecă întreagă de cărți scrise în felurite jargonuri, istorie, poezie, jurnalistică etc.

Deschid o carte istorică, și văd în ea nume, date, pomeniri de războaie, însă nici o idee de mișcarea socială, de instituturi, de gradul civilizației diferitelor epoci. Nemulțumit, mă duc să vizitez monumentele, doar voi descoperi un vestigiu din lumea trecută; monumentele lipsesc! Mă întorc deci la limba și la literatura de astăzi! Aicea mă cuprind fiori de gheață!

Gramaticile îmi par niște seci disertațiuni de limbistică latină, franceză, italiană... însă nu adevărate gramatici românești.

Cercetez literatura și dau de o amestecătură indigestă de limbile neolatine, de o sumă de idei luate fără nici un sistem de la străini, și prin urmare nu-i găsesc nici un caracter original.

Unde este dar românismul? Unde să-l caut, pentru ca să-mi fac o idee exactă de geniul român?

Din întâmplare mă primblu într-o zi într-un iarmaroc și deodată mă cred în altă lume. Văd oameni și haine ce nu văzusem în orașe; aud o limbă armonioasă, pitorească și cu totul străină de jargonul cărților. De unde eram la îndoială dacă românii sunt o nație sau o colonie cosmopolită modernă, un soi de Algeria franco-italiano-grecescă, încep a întrevădea adevărul.

Iată un om cu fizionomia veselă. El intră într-o colibă de frunze, scoate de sub suman un instrument ce-i zice lăută, și se pune a cânta. Mulțime de oameni se îndeasă împrejurul lui și îl ascultă cu dragoste, căci el zice balade strămoșești!... Ochii-mi se deschid; o naționalitate întreagă se dezvăluie în graiul, în hainele, în tipul antic, în cântecele acelor oameni.

Lăutarul cântă:

*Pe câmpul Tinechiei,
Pe zarele câmpiei,
Răsărit-au florile
Odată cu zorile?
N-au răsărit florile,
Și-a scos badea oile
De-au umplut văile... etc.*

și dinaintea mea se desfășoară un tablou care mă încântă; mai pe urmă lăutarul, vrând să mă aducă în extaz, începe balada *Mioriței*:

*Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei... etc.*

Și când el sfârșește, toată nedumerirea s-a șters din minte-mi; rămân convins de naționalitatea română, de geniul român, de adevărata literatură română.

Înțeleg dragostea românului pentru țara lui; îl înțeleg de ce zice el:

*În neagra străinătate
Dorul m-apucă de spate.*

Înțeleg puterea legăturilor de familie, când el suspină în modul cel mai poetic:

*Bate vântul printre brazi
Și-mi aduce dor de frați;
Bate vântul printre flori,
Îmi dă dor de la surori;
Bate vântul printre munți,
Îmi dă dor de la părinți... etc.*

Iată poezie! iată adevărata literatură, de care se pot mândri românii!

Fie forma versurilor uneori defectuoasă, ele îmi par mie poleite cu razele geniului. Privighetoarea nu e frumoasă, dar cântecul ei este din rai!